

I.A.C.S.S.O.

JONGEREN
en
SEKTARISCHE
ONTSPORINGEN

JONGEREN EN SEKTARISCHE ONTSPORINGEN

1. Inleiding :	
Bescherming van minderjarigen tegen sektarische uitwassen.....	3
Is dat een gevaarlijke sekte ?	4
2. Waarom bijzondere aandacht voor jongeren ?	7
3. Wat riskeren de jongeren ?	8
3.1. Familiebanden.....	8
3.2. Sociaal, psychisch en moreel welzijn	9
Beïnvloeding en manipulatie	9
Is de buitenwereld gevaarlijk ?	9
Als men de beweging verlaat	10
3.3. Bescherming tegen geweld	10
Het gevoels- en seksuele leven	11
3.4. Gezondheid en toegang tot medische zorgverlening	12
3.5. Opvoeding en toegang tot de kennis.....	13
Scholen als doelgroep.....	13
De verhouding tot de wetenschap	14
Huisonderwijs of in niet-erkende privé-instellingen	15
3.6. Recht op rust en vrije tijd	15
4. Praktische vragen.....	16
4.1. Hoe worden de jongeren benaderd ?	16
In de sportwereld.....	16
Op het internet	16
4.2. Welke preventie ?.....	17
In het algemeen	17
In verband met onderwijs en schoolse begeleiding	17
In verband met gezondheid.....	18
In verband met jeugdactiviteiten.....	18
Op het internet	19
4.3. Herkenbare stappen i.v.m. het werven van nieuwe leden	19
4.4. Herkenbare stappen om iemand te helpen	21
4.5. Een lid in mijn groep ?	21
- In verband met creationisme	22
- Het I.A.C.S.S.O. en zijn werking.....	24

1. Inleiding :

De bescherming van minderjarigen tegen sektarische ontsporingen

Het is "absoluut noodzakelijk" dat kordaat wordt gereageerd telkens minderjarigen misbruiken, ongeacht de aard ervan, ondergaan. De verdediging van de samenleving, de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de veroordeling van discriminaties om geloofsredenen verlenen geen enkel recht om een inbreuk te plegen op het strafrecht. Zo heeft de Europese Parlementaire Vergadering zich uitgesproken.¹

Uit verschillende teksten van de Europese Parlementaire Vergadering² blijkt dat « het recht om zijn godsdienst te uiten niet onbeperkt is ». Die beperking is « noodzakelijk in een democratische samenleving³ » : godsdiensten en « nieuwe religieuze gemeenschappen » moeten zich aansluiten « bij de universele fundamentele waarden van de rechten van de mens, de democratie en de voorrang van recht⁴ ». In de universele verklaring van de rechten van de mens is in artikel 18 het volgende bepaald « Een ieder heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst » maar er wordt erin gepreciseerd dat « dit rechttevens de vrijheid omvat om van godsdienst of overtuiging te veranderen ».⁵

In tegenstelling tot volwassenen die verondersteld worden vrijwillig lid te zijn geworden van een sektarische beweging, ondergaan kinderen die in een dergelijke omgeving zijn geboren en opgroeien, deze levenswijze veeleer dan dat ze ervoor kiezen. Hetzelfde geldt voor tieners die geconfronteerd worden met sektarische praktijken tijdens schoolse of opvoedkundige activiteiten.

Al heeft op dit ogenblik slechts een beperkt deel van de vragen van het publiek en de door het Informatie- en Adviescentrum inzake de schadelijke sektarische organisaties (IACSSO, hierna verkort «het centrum») behandelde dossiers op hen betrekking, toch verdienen zij extra aandacht met het oog op het voorkomen van sektarische ontsporingen.

In België wordt in de wet bepaald dat « onder schadelijke sektarische organisatie [wordt] verstaan, elke groepering met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel, of die zich als dusdanig voordoet en die zich in haar organisatie of praktijken, overgeeft aan schadelijke onwettige activiteiten, het individu of de samenleving schaadt of de menselijke waardigheid aantast. Het schadelijk karakter van een sektarische organisatie wordt onderzocht op basis van de principes welke zijn vastgelegd in de Grondwet, de wetten, de decreten, ordonnances en in de internationale verdragen inzake de bescherming van de rechten van de mens welke door België werden geratificeerd. »⁶. Deze definitie heeft duidelijk betrekking op misbruiken en niet op geloofsovertuigingen. Het bestaan van sektarische praktijken betekent trouwens geenszins dat de betrokken beweging noodzakelijkerwijze schadelijk in haar geheel is.

¹ Résolution n° 1992 de l'Assemblée parlementaire européenne (10 avril 2014 - 17e séance) « *La protection des mineurs contre les dérives sectaires* »

² Recommandation 1551 (2002) « Construire au XXIème siècle une société avec et pour les enfants: suivi de la Stratégie européenne pour les enfants ; Recommandations 1286 (1996) et 1778 (2007) et Résolution 1530 (2007) « Enfants victimes: éradiquons toutes les formes de violence, d'exploitation et d'abus » ; Résolution 1952 (2013) et la Recommandation 2023 (2013) sur le droit des enfants à l'intégrité physique. Mais aussi Recommandation 1396 (1999) « Religion et démocratie », Recommandation 1804 (2007) « Etat, religion, laïcité et droits de l'homme », Résolution 1846 (2011) et la Recommandation 1987 (2011).

³ Résolution 1846, point 4.

⁴ Idem, 5.8. Voir aussi Recommandation 1804, point 16.

⁵ « Toute personne a droit à la liberté de pensée, de conscience et de religion; ce droit implique la liberté de changer de religion ou de conviction ainsi que la liberté de manifester sa religion ou sa conviction seul ou en commun, tant en public qu'en privé, par l'enseignement, les pratiques, le culte et l'accomplissement des rites. »

⁶ Loi du 2 juin 1998 portant création d'un Centre d'information et d'avis sur les organisations sectaires nuisibles et d'une Cellule administrative de coordination de la lutte contre les organisations sectaires nuisibles (art. 2).

Is dat een gevaarlijke sekte ?

Elkeen stelt zich wel eens de vraag: 'Is dat een gevaarlijke sekte?'. Een vriend of familielid komt in aanraking met een religieuze of filosofische groep. De media bericht regelmatig over sekten. Soms velt een rechtbank een vonnis. Het antwoord op de vraag of een sekte gevaarlijk is, is niet eenvoudig. Er bestaat vooral gevaar voor veralgemening. Het antwoord dient dan ook genuanceerd te zijn. Mede hierom heeft het Belgische Parlement het Informatie- en Adviescentrum voor de Schadelijke Sektarische Organisaties (IACSSO) opgericht.

Wat is een sekte?

In het dagelijkse taalgebruik, en ook in de media, heeft het woord sekte vaak een negatieve bijklank. Het roept de idee op van een gevaarlijke religieuze groepering, die de persoon in zijn vrijheid beperkt en een gevaar kan inhouden voor het individu en zelfs voor de maatschappij. Bovendien hebben heel wat mensen de neiging om onbekende, nieuwe religieuze minderheidsgroepen als sekte te bestempelen in deze negatieve betekenis van het woord.

Als men kijkt naar de historische betekenis van het woord sekte, blijkt deze neutraal te zijn. Een sekte is in deze betekenis een groep van personen die afgesplitst is van een bestaande religie, of een groep van personen die zijn eigen doctrines volgt. Zo is bijvoorbeeld het christendom oorspronkelijk een sekte van het jodendom.

Om veralgemeningen tegen te gaan, hebben sommigen een andere term gezocht om deze minderheidsgroepen of minder bekende groepen te duiden. Godsdienstsociologen hebben de term Nieuwe Religieuze Bewegingen (NRB) geïntroduceerd. Het voordeel van deze term is zijn neutraliteit: hij spreekt geen waardeoordeel uit. Het nadeel is dat het nieuwe aan 'een beweging relatief is. Wat op een bepaald moment nieuw is, is het na een zekere tijd niet meer. Merk op dat de term NRB ook kan verwijzen naar groepen die geïntegreerd zijn in de erkende erediensten. In het kader van de uiteenlopende standpunten is er een andere term, Betwiste Religieuze Beweging, geïntroduceerd in de discussie. Deze term lijkt beter geschikt.

Voor het IACSSO en bij uitbreiding de Belgische overheid houdt de benaming sekte op zich dus geen negatief oordeel in. Het betreft eerder de beschrijving van een maatschappelijk fenomeen.

Wat betekent de erkenning van een eredienst door de overheid?

De Belgische Staat erkent erediensten. De zes erkende erediensten zijn (volgorde volgens anciënniteit): de katholieke, protestants-evangelische, Israëlitische, anglicaanse, islamitische en orthodoxe eredienst. Verder erkent ze, met gelijkaardige gevolgen, organisaties die morele bijstand bieden volgens een niet-confessionele levensbeschouwing, zoals de vrijzinnigheid.

Andere religieuze of filosofische groeperingen die in België actief zijn, genieten die formele erkenning niet. Dit betekent niet dat ze geen bestaansrecht hebben. Maar zowel deze groeperingen als de erkende erediensten beschikken over dezelfde grondwettelijke gewaarborgde vrijheden van mening, vereniging, geloof en godsdienst.

De erkenning door de overheid houdt geen enkel waardeoordeel in over de inhoud van het geloof. Het houdt ook geen intrinsieke goedkeuring in van wat gebeurt binnen de groep. Evenmin is het een vrijgeleide voor de betrokken groep om zich buiten de wettelijke orde te plaatsen. In wezen is het een systeem van overheidsfinanciering.

Wat houdt het gevaarlijke of schadelijke karakter van sekten in?

De overheid hanteert het begrip schadelijkheid om de gevaarlijkheid van een sekte te beoordelen.

In de wet van 2 juni 1998 inzake de oprichting van het IACSSO wordt de volgende omschrijving gegeven van een schadelijke sektarische organisatie: elke groepering met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel, of die zich als dusdanig voordoet en die zich in haar organisatie of praktijken, overgeeft aan schadelijke onwettige activiteiten, het individu of de samenleving schaadt of de menselijke waardigheid aantast (art.2).

De schadelijkheid van een sektarische organisatie wordt onderzocht op basis van "de principes welke zijn vastgelegd in de Grondwet, de wetten, de decreten, ordonnanties en in de internationale verdragen inzake de bescherming van de rechten van de mens welke door België zijn geratificeerd" (Ibid., art. 2).

Relevant voor de overheid is hierbij hoe de sektarische organisaties omgaan met individuen en in welke mate de menselijke waardigheid gerespecteerd wordt. De aandacht gaat dus niet in de eerste plaats naar de inhoud van de geloofsovertuiging, maar wel naar de schadelijke praktijken waarvan individuen of de maatschappij het voorwerp zijn. In dit geval kan dit leiden tot veroordelingen door de rechtbank.

Om de wettelijke definitie toepasbaar te maken wordt gebruik gemaakt van de dertien criteria van schadelijkheid die de Parlementaire onderzoekscommissie in haar Verslag (28 april 1997) heeft opgesomd:

- 1. bedrieglijke of misleidende wervingsmethoden,**
- 2. het aanwenden van mentale manipulatie,**
- 3. de slechte fysieke of geestelijke (psychologische) behandeling waaraan adepten of hun familie worden onderworpen,**
- 4. het ontzeggen aan de adepten of hun familie van passende medische zorg,**
- 5. geweld, met name seksueel geweld, ten aanzien van de adepten, hun familie, derden of zelfs kinderen,**
- 6. de verplichting voor de adepten om met hun gezin, hun echtgenoot, kinderen, verwanten en vrienden te breken,**
- 7. het feit dat kinderen worden ontvoerd of aan hun ouders worden onttrokken,**
- 8. het ontnemen van de vrijheid om de sekte te verlaten,**
- 9. buitensporige financiële eisen, oplichting en verduistering van geld en goederen ten koste van de adepten,**
- 10. de onrechtmatige exploitatie van het werk van de leden,**
- 11. een compleet breken met de democratische samenleving die als boosaardig wordt afgedaan,**
- 12. de wil om de samenleving ten gronde te richten ten voordele van de sekte,**
- 13. het aanwenden van onwettige methodes om macht te verwerven.**

Deze criteria zijn niet steeds allemaal aanwezig bij alle schadelijke sektarische groeperingen. En het ene weegt al zwaarder door dan het andere. De aanwezigheid van deze criteria maken het wel mogelijk om te beoordelen of deze groeperingen op schadelijke wijze omgaan met individuen.

Sekte is een neutraal gegeven voor de overheid. Behoren tot een erkende eredienst, houdt geen vrijgeleide in voor de betrokken zagezegde schadelijke sektarische organisaties om individuele burgers of de maatschappij in hun rechten te schaden. De schadelijke praktijken waarvan individuen of de maatschappij het slachtoffer zijn, vragen wel de aandacht van de bevoegden overheden.

Deze brochure wordt dus opgevat als hulpinstrument om zowel volwassenen als jongeren aan te sporen over controversiële onderwerpen na te denken. Het heeft zeker niet als doel de lezer onnodig te verontrusten, maar eerder hem tot waakzaamheid aan te zetten en hem in staat te stellen bepaalde signalen of risicofactoren te herkennen. Zij beschrijft verschillende risico's waarmee jongeren kunnen worden geconfronteerd op het vlak van zowel opvoeding en gezin als lichamelijke en geestelijke gezondheid en geeft praktische raad in verband met elk van de behandelde onderwerpen.

Het is met die instelling dat het Centrum dit dossier voorstelt. Het is sterk gebaseerd op concrete en gedocumenteerde gevallen en richt zich vooral tot volwassenen die nauw betrokken zijn bij de ontwikkeling van jongeren. Deze tekst beoogt bovendien in te gaan op de aanbeveling van de werkgroep van de Kamer van volksvertegenwoordigers, belast met de opvolging van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie « sekten » volgens welke nog meer informatie nodig is, met name door « ten aanzien van de jongeren een preventieve actie uit [te] bouwen ».⁷

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 1989, dat door België werd bekrachtigd, vormt het referentiekader voor zowel deze tekst als voor het Centrum in de uitoefening van zijn opdrachten.⁸

Jongeren en sektarische ontsporingen belicht een specifiek aspect van het fenomeen van schadelijke sektarische organisaties, waarvan de studie één van de wettelijke opdrachten van het Centrum is. Naast deze inleiding is bijkomende informatie beschikbaar op het I.A.C.S.S.O., waarvan het documentatiecentrum toegankelijk is voor het publiek.

⁷ Malmendier, J.P., Rapport fait au nom du groupe de travail chargé d'assurer le suivi de la commission d'enquête parlementaire « sectes », DOC 51 2357/001, p. 51. 30.03.2006.

⁸ La Convention affirme le principe de la liberté de religion (art. 14) et protège le droit qu'a chaque enfant d'être éduqué selon les valeurs religieuses choisies par ses parents et d'opérer lui-même, lorsqu'il en a l'âge, un choix personnel. Cette liberté ne permet pas des dérives en son nom.

2. Waarom bijzondere aandacht voor jongeren ?

Jongeren – kinderen en tieners – bevinden zich in een structureringsfase in zowel hun fysieke als hun psychische en spirituele leven, wat hen beïnvloedbaar maakt en dus in deze context bijzondere aandacht vereist. Daardoor is het immers makkelijker voor sektarische bewegingen om via onderwerping⁹ en het oproepen van schuldgevoelens een grotere mentale greep op hen te krijgen.

De vragen die een jongere zich stelt bij het opbouwen van zijn persoonlijkheid, vinden soms een schijnbaar ‘duidelijker’ en ‘meer voor de hand liggend’ antwoord in het discours van extremistische strekkingen. Deze hoeven immers geen rekening te houden met de onvolkomenheden van mens en samenleving en spiegelen op die manier een « ideale » et « probleemloze » leefwereld voor.

Op die manier ontstaat dan ook een voedingsbodem voor het extremistische gedachtegoed bij de jongere die zich vragen stelt over zijn identiteit, in opstand komt tegen onrecht en moeite heeft met elke vorm van toegeving of compromis, omdat hij dit als een teken van lafheid ervaart. Bij het zoeken naar een identiteit, zet hij zich ook vaak af tegen zijn omgeving. Een dergelijk extremisme kan zich uiten op sociaal, politiek of religieus vlak.

Dit fenomeen wordt alleen maar versterkt wanneer de jongere over onvoldoende richtpunten beschikt op het gebied van *waarden, opvoeding of kennis*. Kritische zin is een vaardigheid die met veel geduld en op basis van ervaring moet worden ontwikkeld!

Jongeren zijn bestemd om de toekomst van de beweging veilig te stellen. Wanneer zij een rol gaan spelen in de maatschappij, kunnen zij die proberen te beïnvloeden volgens de voorschriften van de beweging waarvan zij lid zijn. Dankzij hen kan de beweging zich met een jong imago profileren.

In sommige gevallen kan een groep ook proberen de ouders via hun kinderen tot toetreding te bewegen. Jongeren fungeren dan als informatiekanalen in hun omgeving.

⁹ Cf. loi abus de situation de faiblesse

3. Wat riskeren de jongeren ?

3.1. Familiebanden ¹⁰

Het gezinsleven van jongeren van wie de ouder(s) lid is (zijn) van een sektarische beweging, wordt ontwricht, wat gevolgen heeft op hun gedrag en hun persoonlijkheid (te grote plaats voor de doctrine die zich mengt in de ouder-kindrelaties, zelfs groepsgewijze opvoeding, enz.). Kinderen en tieners worden af en toe ook verplicht met hun familieleden of met de ouder die geen aanhanger is van de beweging, te breken. De andere ouder en de grootouders worden dan zwartgemaakt of afgewezen.

Het gebeurt wel eens dat een van de ouders zijn kind aan zijn/haar echtgenoot(ote) onttrekt om het verder in de doctrine van de beweging in te wijden of met niet-wetenschappelijk bewezen therapieën zonder toestemming van zijn/haar echtgenoot(ote) te behandelen. Dit probleem komt soms ter sprake bij echtscheidingsprocedures, meer bepaald bij beslissingen betreffende het toekennen van het ouderlijke gezag over kinderen.

In sommige gevallen kan dit zelfs leiden tot de ontvoering van het kind, opdat het zou kunnen worden opgevoed zoals het lid van de beweging dit het best acht.

Wanneer volwassenen vervreemden onder invloed van een "geestelijke leermeester" (goeroe), zijn ze niet meer in staat hun ouderlijke rol te vervullen en laten de controle op hun leven aan iemand anders over. De jongere krijgt hierdoor een verward beeld van zijn ouders.

Als de jongere zich niet inpast in dit schema van infantiele regressie, kan het door zijn ouders als « overtollig » worden beschouwd. Zijn ouders beslissen dan afstand van hem te doen, zij vertrouwen hem aan de meester toe of aan een ander lid dat door de groep met de opvoeding van de kinderen wordt belast. De ouders geloven soms dat hun persoonlijk welzijn als ouder samenhangt met de heiligheid van hun kinderen.¹¹

Het kind geraakt verscheurd tussen verschillende gezagsvormen en gaat hierbij steeds op zoek naar structurerende elementen die nodig zijn om zijn eigen persoonlijkheid te vormen, maar die zijn levensomstandigheden hem niet kunnen bieden. Deze rol- en generatievermenging kan zelfs een incestueus karakter vertonen.

Het kind kan bovendien door de sektarische beweging als een instrument (drukmiddel of financiële hefboom) worden gebruikt om bijvoorbeeld de ouders in de beweging te houden of om ze te verplichten een alimentatievergoeding rechtstreeks aan de sektarische beweging te storten. Kinderen worden aan belijden van eigen fouten of zonden, bekentenis,... onderworpen.

¹⁰ « Les États parties s'engagent à respecter le droit de l'enfant de préserver (...) ses relations familiales. » Convention Internationale des Droits de l'Enfant, 20.11.1989, art. 8.

¹¹ Derocher, Lorraine, *Vivre son enfance au sein d'une secte religieuse. Comprendre pour mieux intervenir*, (Problèmes sociaux, Interventions sociales - 35), PUQuébec, 2008, p. 143.

3.2. Sociaal, psychisch en moreel welzijn ¹²

Beïnvloeding en manipulatie

Jongeren ondergaan soms voor hun leeftijd intense druk.

Bijvoorbeeld bij de gebeds- en meditatiesessies in sommige bewegingen (soms extralange sessies, te vergelijken met « raken de leden in trance. Er worden genezingsbeloften gedaan. De leden worden in « goddelijke waarheden of buitennatuurlijke krachten » ingewijd. Door dit alles wordt de jongere in een « irreële » omgeving gedompeld, waardoor hij van de - als duivels afgeschilderde buitenwereld - wordt afgezonderd.

Bewegingen gaan in deze context zover te beweren dat het lid door de heilzame werking van een « goddelijke kracht », in het kader van een heilsleer, kan worden genezen. Er wordt dan gesteld dat deze krachten ruimschoots groter zijn dan die van de maatschappij en van de wetenschap. Het uitblijven van de openbaring, de ervaring, de genezing,... is dan het gevolg van een « tekort aan geloof » van het lid en/of zijn omgeving, hetgeen een middel is om de persoon een schuldgevoel te geven en te controleren.

Is de buitenwereld gevaarlijk?

Regelmatig beschouwen sektarische bewegingen de buitenwereld als niet conform met de door de leider verkondigde « waarheid » of de gewijde teksten. Aan de jongeren wordt dan geleerd dat de buitenwereld slecht, zelfs bedorven, satanisch,... is. Zij leven in een virtuele wereld. De leer wordt tot in het oneindige toe herhaald, ook met de hulp van eigen media (boeken, liederen, mondelinge overlevering, ...), die de andere media vervangen.

Het voortdurend afschilderen van de wereld als slecht, gevaarlijk en satanisch, in combinatie met het anticiperen op een dreigend onheil (bijvoorbeeld het einde van de wereld, of een « goddelijk » oordeel dat nergens rekening mee houdt), kunnen sterke angstgevoelens en zelfs fobieën genereren bij de kinderen. Dat is ook zo wanneer de wereld in esoterische vorm wordt ervaren, of gevuld is met « spirituele » wezens.

Als de jongere van zijn leeftijdsgenoten wordt afgezonderd en geen recht heeft op gediversifieerde maatschappelijke relaties, kan hij gedrags- of persoonlijkheidsstoornissen vertonen. Zijn verhouding tot de wereld wordt moeilijk, want hij krijgt een vervalst beeld van de buitenwereld (gevaarlijk, duivels, zonder toekomst,...).

Indien de jongere loyaal is tegenover beide ouders (omdat hij ernaar streeft de liefde en aanvaarding van zijn ouders te verkrijgen en te behouden), maar anderzijds ook aanvaard wenst te worden door zijn leeftijdsgenoten, dan kunnen er psychische conflicten ontstaan.

Indien de jongere het gedragspatroon van de sektarische ouder binnen de leefwereld van zijn school volgt, dan wordt hij gestigmatiseerd door de andere jongeren. Hierdoor verhoogt het risico om gepest te worden en dreigt hij in een sociaal isolement te geraken.

¹² « Les États parties (...) veillent à ce que l'enfant ait accès à une information et à des matériels provenant de sources nationales et internationales diverses, notamment ceux qui visent à promouvoir son bien-être social, spirituel et moral ainsi que sa santé physique et mentale. » Convention Internationale des Droits de l'Enfant, 20.11.1989, art. 17.

Wanneer een jongere feesten, zoals verjaardagen of volksfeesten (Kerstmis, Sinterklaas...), niet mag bijwonen onder het voorwendsel dat die door de heilige boeken of de leider niet worden erkend, dan wordt hij gemarginaliseerd t.o.v. de anderen.

Als de jongere zich toch ooit « in de wereld waagt », lijkt deze hem soms volkomen vreemd. Daardoor geraakt hij *psychologisch geïsoleerd*: hij durft niet meer buiten te komen en heeft een gedeeltelijke en negatieve kijk op de samenleving.

Het gebrek aan toekomstperspectieven in sommige bewegingen (aankondiging van het naderende einde van de wereld ...) belet de leden toekomstplannen (plannen om te gaan studeren, uitbouwen van een loopbaan ...) te maken, met als gevolg dat hij nooit echt volwassen kan worden.

Als men de beweging verlaat

Jongeren die opgroeien binnen een totalitair gestructureerde omgeving passen zich vaak nog gemakkelijker dan volwassenen aan een dergelijke omgeving met haar specifieke eisen aan. De vanzelfsprekendheid waarmee jongeren zich binnen deze omgeving integreren, heeft echter een keerzijde. Ze ondervinden namelijk moeilijkheden wanneer ze er later voor kiezen of ertoe gedwongen worden deze omgeving te verlaten en een nieuw leven te starten in de samenleving.

Plotseling komen ze dan immers terecht in een omgeving waarbinnen hun leven niet meer wordt bepaald door rigide voorschriften en beschikken ze niet over de vaardigheden om hun eigen leven te "leiden". Ze lopen eveneens het risico gestigmatiseerd te worden wanneer hun voorgeschiedenis bekend raakt. Belangrijker is het feit dat ze vaak ook nog rondlopen met onverwerkte trauma's.

Soms moeten ze ook vrezen voor represailles vanwege een « goddelijke » figuur, onzichtbare meesters of geesten of dreigen ze tijdens hun leven (of toekomstige levens) te moeten boeten voor het verlaten van de sektarische beweging.

In sommige gevallen wordt het schoollopen onderbroken of kan er gekozen worden voor studierichtingen van het korte type. Dit laat de jongere toe vlugger een actief lid van de groep te worden en zelf op zoek te gaan naar nieuwe aanhangers.

3.3. . Bescherming tegen geweld ¹³

Er bestaat een reëel gevaar voor schendingen van de fysieke integriteit van de kinderen die de aanhangers van die praktijken vaak voorstellen als een weldaad voor de kinderen. De praktijken omvatten de medische behandelingen die niet cruciaal zijn voor de gezondheid.¹⁴

Mishandeling is geen monopolie van sektarische bewegingen, maar de context van morele en religieuze druk, ja zelfs van afzondering van de maatschappij, waarin zulke feiten zich afspelen, geeft hieraan een nog grotere impact.

Het gevoelsleven van een jongere kan zich niet op een gezonde wijze ontwikkelen wanneer de buitenwereld als slecht en gevaarlijk wordt afgeschilderd en liefdesrelaties alleen binnen de beweging worden toegestaan (zie ook de gevallen waarin kinderen door een ouder worden ontvoerd).

¹³ « Les Etats parties prennent toutes les mesures appropriées pour protéger l'enfant contre toutes formes de violence, d'atteinte ou de brutalités physiques ou mentales, d'abandon ou de négligence, de mauvais traitements ou d'exploitation, y compris la violence sexuelle... » Convention Internationale des Droits de l'Enfant, 20.11.1989, cf. art. 19.

¹⁴ Recommandation 2023 de l'Assemblée parlementaire européenne (2013), point 2 et 7.5.3.

Tallose ideologische en structurele kenmerken van het leven in een sektarische beweging kunnen het misbruik van de jongere vergemakkelijken: de ontmanteling van het kerngezin, het overdragen van het ouderlijke gezag aan de leiders van de gemeenschap, het isolement van de gemeenschap (met weinig of geen controle van buitenaf), de specifieke ideologie omtrent seksualiteit en opvoeding van de kinderen, het geloof van de ouders in de onfeilbaarheid van de leider en zijn boodschap, enz.

In een aantal gevallen wordt de jongere aan directe vormen van geweld blootgesteld. Deze gewelddaden worden door de groep voorgesteld als een vorm van opvoeding of eerherstel (fysieke straffen, vernederingen,...) of voorgeschreven door een of andere leer. Zij kunnen ook het gevolg zijn van het afwijkende gedrag van de volwassenen die hem omringen. Soms gaat men ervan uit dat het kind "te jong is om te begrijpen" en "afgericht" moet worden. Of omgekeerd wordt hij beschouwd als een miniatuur-volwassene die zich moet gedragen zoals volwassenen, met dezelfde verplichtingen.

Deze brutaliteit kan ook van psychische aard zijn door bijv. druk uit te oefenen, ontberingen¹⁵, op te leggen of zich constant in het persoonlijke leven van de jongere te mengen.

Het gevoels- en seksuele leven

Het seksuele leven van jongeren wordt soms niet met de nodige eerbied benaderd. Verantwoordelijken van de beweging kunnen er zich op opdringerige wijze mee moeien. Sommige jongeren worden verplicht seksuele gedragingen aan te nemen waarvoor zij zelf niet hebben gekozen, terwijl anderen wordt gevraagd om van elke vorm van gevoelsleven of van hun seksuele geaardheid af te zien. Vaak staat ze onder bewaking (spel van wederzijdse bewaking en verklikking, morele druk en de verplichting iemand van de beweging in vertrouwen te nemen). Jongeren kunnen ook gedwongen worden om een overeenkomst over de maagdelijkheid te ondertekenen, uitsluitend met leden van de beweging uit te gaan, vroeg te trouwen of een trouwgelofte aan te gaan, de partner te aanvaarden die door de leider of de ouders wordt aangeduid, hun partner onder de leden van de beweging te kiezen (endogaam huwelijk).

Soms wordt pedofilie door de beweging zelfs als een adequate vorm van seksuele opvoeding beschouwd. De risico's hierbij zijn in ieder geval groter in een gesloten gemeenschap of in een gemeenschap waar de ouders hun ouderlijk gezag overdragen aan een ander lid van de beweging (bijvoorbeeld omdat ze geloven dat het kerngezin niet gezond is voor de goede ontwikkeling van het kind). Wanneer vaststaat dat iemand het slachtoffer is geweest van pedofiele feiten, proberen sektarische bewegingen soms de zaak in de doofpot te stoppen of deze via hun interne organen, buiten de gerechtelijke sfeer, te regelen. De jongere ervaart dit als een nieuwe aanslag doordat de feiten die tegen hem werden gepleegd gewoon genegeerd worden. Nochtans is het voor hem van wezenlijk belang dat de maatschappij de gepleegde misdaad bij name noemt, opdat hij zich van zijn schuldgevoelens zou kunnen bevrijden..

¹⁵ Cf. infra, « loisirs ».

3.4. Gezondheid en toegang tot medische zorgverlening

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind erkent het recht voor het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid.¹⁶

Uit de werkzaamheden van het Centrum is gebleken dat steeds meer sektarische bewegingen steeds vaker actief zijn op het vlak van welzijn en gezondheid, en dat die handelwijze zeer doeltreffend is om mensen in te palmen.

→ Cf. ONZE INFORMATIEFOLDER "SEKTARISCHE ONTSPORINGEN INZAKE GEZONDHEID"

Sommige sektarische bewegingen geven de voorkeur aan niet-conventionele geneeswijzen. Af en toe worden zelfs erg jonge kinderen ten aanzien van bestaande conventionele geneeswijzen gebracht tot angstinducerende denkbeelden (bijv. bloedtransfusies zien als een vorm van verkrachting).

Er bestaat uiteraard geen noodzakelijke band tussen de niet-conventionele geneeskunde en sektarische bewegingen. Wanneer de resultaten van een behandeling echter niet op wetenschappelijke manier kunnen worden bewezen, kan deze geen aanspraak maken op dezelfde erkenning als de conventionele geneeskunde, namelijk wetenschappelijk onderbouwde geneeskunde. Dit kan natuurlijk een vruchtbare voedingsbodem zijn voor kwakzalvers.

Andere sektarische bewegingen leggen soms *voedingsvoorschriften op die gevaarlijk zijn voor de gezondheid* van de jongeren. Zij weigeren preventieve verzorging die haar wetenschappelijke deugdelijkheid bewezen heeft (inenting, bloedtransfusies) en passende medische zorgen. Ze verwerpen behandelingen die hun deugdelijkheid hebben bewezen. Tevens leven sommige bewegingen in erbarmelijke levensomstandigheden. De onvoldoende uitgebalanceerde voeding die aan de leden wordt aangeboden, bevordert hun volgzzaamheid door hun lichaam en bijgevolg hun geest te verzwakken.

Soms legt de beweging zijn eigen zorgsysteem op, op gezag van een dokter die tot de beweging behoort en de voorgeschreven behandelingen goedkeurt.

In extreme gevallen kan het ontzeggen van zorgen of voeding leiden tot onherstelbaar zware letsels (ontkalking, niet meer groeien, spierhypotonie, anorexia...¹⁷) en zelfs tot de dood.

Ouders van jongeren die aan bepaalde kwalen (fysieke of psychische handicap, autisme, aandachtsstoornissen, epilepsie ...) lijden, worden door sektarische bewegingen benaderd: wanneer zij door hun uitzichtloze situatie ontredderd geraken en door de beperkingen van de huidige wetenschap zijn ontgoocheld, voelen ze zich wel eens aangetrokken door niet-conventionele therapieën die verondersteld worden wonderbare genezingen teweeg te brengen. Dat is ook het geval bij over het algemeen hyperactieve kinderen die als «goddelijk» worden beschouwd (cf. infra 4.2/ in verband met gezondheid).

Sommige sektarische bewegingen spitsen zich ook toe op belangrijke kernmomenten, zoals zwangerschap, geboorte en de zuigelingenverzorging. Zij raden soms bijzondere behandelingen aan die gevaarlijk kunnen zijn of zij beloven aan de ouders dat zij de beste toekomst voor hun kinderen kunnen garanderen.

¹⁶ « Les États parties reconnaissent le droit de l'enfant de jouir du meilleur état de santé possible et de bénéficier de services médicaux et de rééducation. Ils s'efforcent de garantir qu'aucun enfant ne soit privé du droit d'avoir accès à ces services. » Convention Internationale des Droits de l'Enfant, Art.24.

¹⁷ Cf. Fenech, Georges, Rapporteur, & Philippe Vuilque, *Rapport fait au nom de la Commission d'enquête relative à l'influence des mouvements à caractère sectaire et aux conséquences de leurs pratiques sur la santé physique et mentale des mineurs*, N° 3507, Assemblée Nationale [Française], Constitution du 4 octobre 1958, douzième législature, 12.12.2006, p. 60.

3.5. Opvoeding en toegang tot de kennis

Doordat jongeren door hun opvoeding waarin de wetenschap minderwaardig wordt geacht, worden aangezet om de reële wereld, de maatschappij af te wijzen, zelfs van een deel van hun naaste familieleden te worden afgezonderd, ontstaat er een kloof op opvoedkundig, sociaal en affectief vlak, wat niet zonder gevolgen kan zijn.¹⁸

Jongeren die in een sektarische denkwereld opgroeien, ervaren "de wereld" als vreemd. De wereld is een synoniem van gevaar maar ook met spotternij en een gevoel van ongeschiktheid... Daarom hebben zij de neiging om de buitenwereld te wantrouwen en zich zoveel mogelijk af te zonderen.

Om niet telkens weer te worden tegengesproken, werken bewegingen op één of andere manier hun eigen onderwijs uit, dat niet altijd correct blijkt te zijn

Niet alle onderwijs is immers aanvaardbaar: « De staten mogen de verspreiding van religieuze principes die in de praktijk een schending van de rechten van de mens zouden inhouden, niet aanvaarden. Indien ter zake twijfels bestaan, moeten de staten van de religieuze verantwoordelijken eisen dat zij een ondubbelzinning standpunt innemen over de voorrang van de rechten van de mens zoals opgenomen in het Europees verdrag voor de rechten van de mens, over elk religieus principe¹⁹ ».

De instemming « met de universele fundamentele waarden van de rechten van de mens, met de democratie en de voorrang van het recht²⁰ » wordt vooral op school verworven. Onderwijs is « een belangrijk element om onwetendheid, stereotypen en onbegrip van religies en van religieuze verantwoordelijken te bestrijden, en speelt een centrale rol in het opbouwen van een democratische samenleving²¹ ». « De school is een essentieel forum voor de interculturele dialoog en legt ook de grondslagen van een tolerant gedrag; zij kan doeltreffend fanatisme bestrijden door kinderen de geschiedenis en de filosofie van de belangrijkste religies met mate en objectief te onderwijzen.²² » Er wordt aanbevolen dat « onderwijs met het oog op preventie van racisme, van politieke en religieuze intolerantie en van geweld zou worden bevorderd, evenals het aanleren van tolerantie en de vreedzame oplossing van conflicten, wordt bevorderd²³ ».

Scholen als doelgroep

Soms proberen sektarische bewegingen het schoolkader, de leerkrachten en de ouders te benaderen of rechtstreeks te beïnvloeden, ofwel via de jongeren, ofwel via conferenties of een soort opleidingsaanbod. De academische opleiding die leerkrachten genieten, houdt niet noodzakelijkerwijze een analyse in van het sekteverschijnsel. Zij hebben het soms niet gemakkelijk om onvoorbereid in te gaan tegen de op het eerste gezicht 'logische' theorieën van sektarische bewegingen (bijvoorbeeld het allegaartje dat wordt gemaakt van geloof en wetenschappelijke stelling).

Op die manier leggen sektarische organisaties soms contacten met erkende instellingen of overheden om projecten te ontwikkelen die zich op verschillende wijzen op de opvoeding van jongeren toespitsen (bijv. de wens om een eigen schoolnet op te richten).

¹⁸ Etre critique pour des raisons de croyance par rapport à la société, la culture, la science, ne signifie pas les rejeter, les dévaloriser, ni surtout empêcher la personne d'y avoir accès. La Convention Internationale des Droits de l'Enfant, art. 28.3, prévoit que « les Etats encouragent l'éducation, en vue de faciliter l'accès aux connaissances scientifiques et techniques et aux méthodes d'enseignement modernes ».

¹⁹ Recommandation 1804, point 17.

²⁰ Idem, 5.8. Voir aussi Recommandation 1804, point 16.

²¹ Recommandation 1804, point 12.

²² Recommandation 1804, point 13.

²³ Recommandation 1286, point 8.9.

In andere gevallen proberen deze bewegingen hun eigen theorieën of standpunten aan erkende onderwijsinstellingen aan te prijzen, in ruil voor bepaalde gunsten (bijv. financiële ondersteuning, bestrijding van stress of verslavingen, opvoedingsprogramma ...). Hun doel is daarbij ook te kunnen genieten van de kwaliteitsdekmantel die de aangesproken scholen of communautaire instanties bieden, als een erkenning van hun vermeende «faam».

Sektarische bewegingen zijn er soms ook op uit de jongeren zelf aan te trekken: deze zijn vaak vlugger bereid zich op edelmoedige wijze te engageren. Dat gebeurt bijv. via aantrekkelijke voorstellen betreffende leerlingenbegeleiding (cursussen over leermethoden, taalcursussen ...) humanitaire hulp of voorstellen om meditatie sessies te organiseren.

Het kan wel eens gebeuren dat een leerkracht doelbewust zijn invloed op jongeren misbruikt om bepaalde standpunten of ideeën van een sektarische beweging, waarvan hij lid is, op te leggen of bepaalde van deze opvattingen in het lessenpakket te integreren.

Soms worden jonge leden aangezet om nieuwe aanhangers te zoeken of de «waarheid» van de beweging kenbaar te maken. Het gebeurt zelfs dat ze worden aangespoord om zgn. door de school aangeleerde «onwaarheden» bij hun medeleerlingen systematisch recht te zetten.

Bij gewelddadige en zeer ingrijpende gebeurtenissen (zoals de dood van een medeleerling), bieden bepaalde bewegingen 'oplossingen' aan om te komen tot innerlijke rust en orde of de leerlingen te begeleiden om het verlies van hun medeleerling te verwerken.

De verhouding tot de wetenschap

De vrijheid van geloof is een grondrecht, maar deze vrijheid houdt geen vrijgeleide in om *religieuze geschriften* te verabsoluteren als *objectieve wetenschap*.²⁴

Er moet erop worden gewezen hoe gevaarlijk het is het creationisme of het concept van «intelligent design» als «wetenschappelijk vak» in scholen voor te stellen. Zij vraagt de overheid de evolutieleer te verdedigen.²⁵

➔ ZIE INFRA: « OVER HET CREATIONISME »

Een dergelijke scheefgetrokken verhouding tot de wetenschap kan bijvoorbeeld gevolgen hebben tijdens een cursus wetenschap, godsdienst, zedenleer of lichamelijke opvoeding. Deze houding vindt men ook terug in de gezondheidswereld, waar bepaalde bewegingen beweren dat ziektes niet van wetenschappelijke maar van louter spirituele aard zijn, zodat er volgens hen geen enkele medische ingreep nodig is.

Leden van sektarische bewegingen die gewoon zijn met een niet-wetenschappelijke denkwijze (bijv. geocentrisme) om te gaan, lopen anderzijds het risico zich moeilijker aan de reële wereld te kunnen aanpassen.

Bepaalde bewegingen ontwerpen een eigen pseudowetenschappelijk denkkader om zich te rechtvaardigen en een rationele of historische grondslag aan hun geloof te geven.

²⁴ Cf. Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, Résolution 1580 (2007), « Les dangers du créationisme dans l'éducation », n° 1 et 2.

²⁵ Cf. Résolution 1580 (2007) de l'Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe.

Huisonderwijs of in niet-erkende privé-instellingen

De Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers heeft aanbevolen om « de controle op het huisonderwijs of in niet-erkende privé-instellingen op [te] voeren ²⁶».

Huisonderwijs of in niet-erkende privé-instellingen kadert in het grondwettelijke recht van vrije onderwijskeuze ²⁷.

Huisonderwijs kan voor sommige kinderen (in geval van ziekte, bijzondere situaties,...) nuttig zijn. Maar jongeren die in een sektarische beweging huisonderwijs volgen, lopen, inzonderheid door het afwijzen van de «wereld» het risico van de reële samenleving te vervreemden. Bovendien garandeert dit onderwijs niet altijd het behalen van de verwachte eindtermen en vaardigheden. Eenzelfde opmerking geldt voor het niet-erkende privéonderwijs.

Op die manier vergroot het risico dat de jongere in het interne circuit van de beweging blijft aangezien hij zijn vorming buiten deze beweging niet kan valoriseren.

3.6. Recht op rust en vrije tijd

Om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, heeft de jongere nood aan activiteiten die aangepast zijn aan zijn leeftijd en waarbij hij tot rust kan komen en zichzelf, de anderen en de wereld rondom hem kan ontdekken. Dat is een recht dat hem is toegekend. ²⁸

Wanneer kinderen of tieners in een sektarische beweging zijn opgenomen, kunnen ze worden gedwongen bepaalde werkzaamheden uit te voeren die niet aan hun leeftijd zijn aangepast en/of hen onvoldoende tijd en ruimte geven om volop van hun jeugd jaren te genieten: te veel uren gebed of meditatie, gebrek aan slaap, godsdienstige studies aan een hoog tempo (deze activiteiten worden vaak gerechtvaardigd door de noodzaak de kinderen voor te bereiden om zich tegen een « slechte» wereld te weren), rekrutering van nieuwe leden op de openbare weg ... Soms worden kinderen op vrij jonge leeftijd verplicht «verantwoordelijkheden» uit te oefenen, wat de exclusieve band met de beweging moet versterken.

Door de veelheid aan vergaderingen en activiteiten in de beweging, wordt de jongere, net zoals in een micromaatschappij, op elk moment in de gaten gehouden en zijn leven lang gecontroleerd.

²⁶ Malmendier, op.cit. p. 51.

²⁷ Art. 24 de la Constitution belge.

²⁸ « Les États parties reconnaissent à l'enfant le droit au repos et aux loisirs, de se livrer au jeu et à des activités récréatives propres à son âge, et de participer librement à la vie culturelle et artistique. » Convention Internationale des Droits de l'Enfant, 20.11.1989, art. 31

4. Praktische vragen

4.1. Hoe worden de jongeren benaderd ?

Bepaalde bewegingen proberen op zeer actieve wijze jongeren met leermoeilijkheden, met problemen op affectief gebied of gezinsmoeilijkheden, te ontmoeten om hen bepaalde ankerpunten en zekerheden aan te bieden. Zij verkiezen plaatsen waar de jeugd verzamelt, te beginnen met de omgeving van scholen. Andere gelegenheden zijn: avondlessen, leerlingenbegeleiding, jeugthuizen...

Door vele activiteiten en gedrag patronen (internet, uitgaan, tijd met leeftijdsgenoten willen doorbrengen, nood aan experimenteel gedrag, zoeken naar contactmogelijkheden, gebrek aan kritische geest ...) kunnen jongeren meer dan volwassenen aan werving worden blootgesteld.

In de sportwereld

In de sector van persoonlijke ontwikkeling en lichaamscultus kunnen ontsporingen ontstaan die schadelijk zijn voor de jeugd. Sportclubs, stages "psychische voorbereiding", oosters geïnspireerde praktijken met spiritueel karakter zijn onder andere handige voorwendsels voor sektarische ontsporingen.

Bij het beoefenen van oosterse vechtsporten wordt een relatie volgeling - meester aangekweekt, waarbij de eerste afhankelijk wordt van de tweede. Sommige van deze sporttakken zijn zeer bedrieglijk.

Ten slotte dient de aandacht te worden gevestigd op het bestaan van verenigingen die gespecialiseerd zijn in het organiseren van ontdekkingsavonturen, gevaarlijke raids, het zichzelf overtreffen in bepaalde situaties. Deze activiteiten vinden een positieve weerklank bij bepaalde leiders. Waakzaamheid is geboden.

Op het internet

De jeugd surft veel op het internet, vooral op sociale mediasites. Ondanks het feit dat zij meestal op enkele vertrouwde websites en weblogs blijven surfen²⁹, komen jongeren bij een toevallige zoekopdracht of bij het chatten soms toch in aanraking met websites van sektarische bewegingen.

Het internet wordt op doeltreffende wijze door deze sektarische bewegingen gebruikt. Zij hebben hun eigen website, ontwikkelen discussiefora, beheren newsletters, activiteitenagenda's, verkoopruimtes, enz. De voordelen van het internet zijn duidelijk: toegang voor iedereen en overal, behoud van een band tussen de volgelingen, publiciteit voor de leer en de werken van de beweging, enz.

Tal van websites gaan over thema's als godsdienst en spiritualiteit, psychologie, persoonlijke ontwikkeling, geneeskunde, gezondheid, humanitaire hulp, paranormale verschijnselen ...

De moeilijkheid hierbij is leren kritisch te zijn t.o.v. deze informatie die onmiddellijk toegankelijk, maar niet noodzakelijk waardevol is. Sektarische bewegingen zijn soms onder een dekmantel actief. Het is dus moeilijk om bij een eerste contact het onderscheid te maken tussen wat gevaarlijk is en wat niet..

➔ Cf. EINDE VAN PARAGRAAF 4.2

²⁹ On parle parfois de « cabotage » par allusion à la supposée « navigation » sur Internet.

4.2. Welke preventie ?

Zonder ervan uit te gaan dat er overal sektarische praktijken te bespeuren vallen, wordt er toch best in familiekring, in de klas, in de jeugdbeweging ... preventief gesproken over de gevaarlijke of dubieuze praktijken van bepaalde bewegingen en hun leiders ("goeroes"). Ook moet de aandacht gaan naar hun methodes en hun doelstellingen, die erin bestaan op één of andere manier greep op de mensen te krijgen om hen te onderwerpen en hen van hun vrijheid te beroven.

Jongeren moeten worden aangespoord hun kritische zin te ontwikkelen en autonoom te worden. Wanneer er bijvoorbeeld een tv-debat wordt uitgezonden, moet u hen hun mening vragen, uw eigen mening geven, de verschillende argumenten vergelijken, enz. Van gedachte wisselen met volwassenen die voor hen verantwoordelijk zijn, blijft voor de jongere de eerste en de beste verdediging op alle gebieden.

Inhet algemeen

In geval van twijfel over het al dan niet sektarische karakter van een beweging, moet er minstens over een aantal elementen duidelijkheid zijn :

- Om welke groepering gaat het? (Het gaat dan om informatie, om precieze en objectieve inlichtingen over de beweging in kwestie).
- Wat bedoelt u precies wanneer u deze beweging een "sektarische organisatie" noemt? (Het gaat dan om een waardeoordeel, een doordachte waardering van de betrokken beweging ...).
- Wat moet u doen, wat moet u weten om op gepaste wijze in een dergelijke situatie te handelen ?

Het Informatie- en adviescentrum inzake schadelijke sektarische organisaties (IACSSO) is te uwer beschikking om u te helpen te documenteren om een goed inzicht te krijgen in de problematiek en te proberen passende antwoorden te formuleren op de gestelde vragen.

Geen enkele gelegenheid mag worden verwaarloosd om wetenschappelijke en kritische zin en kennis bij kinderen en tieners te ontwikkelen. Kennis en voorzichtigheid vormen de beste verdediging tegen indoctrinatie en manipulatie.

In verband met onderwijs en schoolse begeleiding

In verband met sektarische praktijken, kunnen bepaalde onderwerpen in de klas worden aangesneden, zoals: vrijheid van godsdienst, het wetenschappelijke karakter van gegevens, vrijheid van vergadering en van meningsuiting, verdraagzaamheid, openheid van geest, discriminatie, schoolplicht, voeding en de rechten van het kind. Maar ook de grenzen die aan deze vrijheden worden gesteld. Deze lijst is zeker niet exhaustief.

Om te vermijden dat jongeren zouden gaan dwepen met sektarische bewegingen omdat de toetreding tot een dergelijke beweging door volwassenen wordt verboden of omdat een (paranormale, met buitenaardse wezens bevolkte) fantasiewereld voor hen zou open gaan, moet dit thema in verband worden gebracht met onderwerpen als ideologieën, uitsluiting, dwang, vrijheid van meningsuiting, bedrieglijke beloftes, enz. Deze vraagstukken moeten worden besproken in een context van vorming en ontwikkeling van de kritische geest.

Oefeningen in verband met weerbaarheid (kunnen "neen" zeggen, opkomen voor zijn eigen mening) zijn altijd aan te raden in schoolverband. Dit kan helpen om de kritische zin bij de jongere te helpen ontwikkelen.

Het verdient aanbeveling om, in verband met schoolbegeleiding (leerlingenbegeleiding, taakleerkrachten,...), schriftelijke en controleerbare referenties aan de dienstverleners of sollicitanten te vragen. In geval van twijfel, is het altijd mogelijk om inlichtingen in te winnen bij de diensten van de Vlaamse overheid. Ook scholen en ouderverenigingen kunnen goede raad geven.

Het is normaal dat de ouders hun kind bij de eerste ontmoeting met de verantwoordelijke persoon(onen) vergezellen.

In verband met gezondheid

→ Cf. ONZE INFORMATIEFOLDER "SEKTARISCHE ONTSPORINGEN INZAKE GEZONDHEID."

Wanneer een medische keuze moet worden gemaakt of wanneer men op het vlak van gezondheidszorg een aantrekkelijk voorstel krijgt, moet men zich de volgende vragen stellen:

- Wat is de *officiële* beroepsbekwaamheid van de practicus;
- Zijn de methoden om tot een diagnose te komen en de toegepaste behandelingen wetenschappelijk erkend ?
- Sluit de voorgestelde therapie enige andere conventionele behandeling al dan niet uit? Wordt er een beroep gedaan op bepaalde "krachten", vormen van "energie", "goddelijke" oorsprong ... ;
- Zijn de behandelingen of genezingsbeloften niet ongeloofwaardig of buitensporig t.o.v. de huidige wetenschappelijke resultaten?
- Gaat de practicus zijn rol van zorgverstreker te buiten?
- Vraagt hij een abnormaal hoog honorarium ?

Wij halen bovendien het specifieke voorbeeld van de « indigokinderen »³⁰, aan, die zo worden genoemd omdat hun "aura" die kleur zou hebben en wegens van hun specifieke gedragingen (bijvoorbeeld hyperactiviteit, hoogbegaafdheid ...). Deze kinderen zouden eventueel « baat hebben » bij een therapie gebaseerd op elektromagnetische velden ten koste van een noodzakelijke psychosociaal medische begeleiding.

In verband met jeugdactiviteiten

Wanneer er voor een jeugdactiviteit (zoals stages, kunstlessen, sport, enz.) wordt gekozen, dient in ieder geval bij de beweging navraag te worden gedaan over de referenties die kunnen worden voorgelegd en de beroepsbekwaamheid van haar leiders of begeleiders.

Sommige verenigingen zijn erkend door een gemeenschap. Die erkenning heeft voornamelijk betrekking op het democratisch functioneren van de vereniging (aanduiding van de verantwoordelijken, rol van de algemene ledenvergadering).

Er moet steeds:

- de nodige waakzaamheid aan de dag worden gelegd bij het beoordelen van voorstellen, vooral wanneer deze niet (helemaal) beantwoorden aan het oorspronkelijk aangekondigde doel. Een typisch voorbeeld is het organiseren van een stage, gevolgd door een maaltijd onder vrienden waarbij als per toeval een paar buitenstaanders (die eigenlijk belast zijn met het rekruteren van leden) worden uitgenodigd;
- navraag worden gedaan over de afgesloten verzekeringen, het doel en de beperkingen ervan.

³⁰ Ou « enfants des étoiles », ou « enfants – cristaux ».

Het organiseren van een activiteit of stage in een zaal die tot een erkende instelling (gemeente, school ...) behoort, levert niet noodzakelijk een bewijs van betrouwbaarheid want sommige bewegingen kunnen lokalen huren zonder precies te zeggen wie ze zijn.

Soms is er een nationale of gemeenschapsvereniging; als de vereniging de vorm van een rechtspersoon aanneemt, zoals een vzw, moet zij worden geregistreerd en in het Belgisch Staatsblad worden aangekondigd.

Ook hier is het normaal dat de ouders hun kind bij de eerste ontmoeting met de verantwoordelijke persoon(onen) vergezellen..

Op het Internet

De jonge internetgebruiker moet kunnen steunen op betrouwbare informatiebronnen.

Wie de kwaliteit van de informatie op het internet wil beoordelen, moet verschillende voorzorgsmaatregelen nemen: de oorsprong van de webstek achterhalen en a priori uitsluiten wat zich aan identificatie probeert te onttrekken; de beweegredenen van de auteur van de webstek analyseren om te bepalen of hij een informatie- of een promotiedoel nastreeft; ten slotte de auteur van de internettekst indien mogelijk identificeren en informatie inwinnen over zijn deskundigheid ter zake.

→ Enkele websteks met betrekking tot een veilig gebruik van het internet:

www.clicksafe.be	Informatieve website van Child Focus over veilig internet voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.
www.safeonweb.be	Safeonweb wil Belgische burgers op een snelle en correcte manier informeren en adviseren over cybersecurity, grote actuele digitale dreigingen en online
www.veiligonline.be	Website van de Gezinsbond met informatie, opvoedingstips en beeldfragmenten over veilig internet en het gebruik van multimedia door kinderen en door jongeren.
www.ikbeslis.be	Site van de Belgische Privacy commissie waarop kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten informatie vinden over hoe ze hun privacy kunnen beschermen, online zowel als offline.

4.3. Herkenbare stappen i.v.m. het werven van nieuwe leden

1° De onbekende persoon die u wil rekruteren stelt zich onmiddellijk voor als een vriend, een vertrouweling, een zeer hartelijk en begrijpend persoon. Hij stort zijn hart bij u uit in de hoop dat u hem later ook in vertrouwen neemt, zodat hij u achteraf zal kunnen strikken (hij weet wat u behaagt, kent uw zwakke punten) en eventueel zelfs kan manipuleren.

2° De beweging waarvoor men werft, wordt niet duidelijk geïdentificeerd (valse namen, onbekende namen, weigering te zeggen waar de beweging exact mee verbonden is,...) en wordt met opzet op onvolledige en vage wijze voorgesteld.

3° De *love bombing*: bij de eerste ontmoeting is iedereen vriendelijk, attent en lijkt u te waarderen. Er wordt ingespeeld op uw nood aan erkenning: u bent een uitzonderlijk iemand, een uitverkorene!

4° De toetreding gebeurt trapsgewijs: beetje bij beetje worden nieuwe eisen gesteld (eerst het bijwonen van een diner, dan het deelnemen aan de studie van een tekst, dan het volgen van een cursus, dan een handje meehelpen, enz.). De beweging wordt steeds meer 'aanwezig'.

Omdat u steeds meer tijd in deze activiteiten steekt, wordt u ook steeds meer van andere relaties/vrienden afgesneden. Stilaan wordt uw dagelijkse leven volledig georganiseerd (vast uurrooster, dagelijkse verplichtingen,...); u wordt elke dag of elke week uitgenodigd om aan de raadgever van de beweging uw geheimen toe te vertrouwen.

5° Wanneer men in aanraking komt met een beweging die zich voordoeft als een geestelijk geïnspireerde beweging, wordt men geconfronteerd met:

- een veeleer (pseudo)psychologisch discours;
- overschaduwning van het rationele door het emotionele;
- radicaal of fundamentalistisch discours, zonder enige nuance (de wereld is goed of slecht) ;
- niet-objectieve kritische benadering van de sociale werkelijkheid;
- financiële eisen die beetje bij beetje een buitensporig karakter aannemen (voor een cursus, een boek....).

Of omgekeerd wordt bij een ontmoeting met een (psycho)therapeutische benadering onverwacht een beroep gedaan op het spirituele.

6° Er is sprake van conditionering (manipulatie) of onderwerping, die de macht van de beweging vergroot: u wordt "beloond" (gewoon gefeliciteerd) wanneer u handelt zoals de beweging het wenst (u bent dan "goed") of daarentegen worden "gestraft" in het tegenovergestelde geval (bijvoorbeeld gewoon een beetje aan de kant geschoven). De beweging legt geniepig zijn waarden op.

Bovendien is alleen de beweging goed; de rest van de wereld is slecht: (welbekend pro-groep-middel in de sociale psychologie) :

- geloof in complottheorieën;
- de democratische maatschappij brengt alleen maar onheil;
- er wordt gebroken met de algemeen aanvaarde referenties (ethische, wetenschappelijke, burgerlijke, educatieve referenties) ;
- alleen de beweging kan oplossingen bieden voor maatschappelijke en dagelijkse problemen.

7° Als lid wordt u permanent onder controle geplaatst: u bent nooit alleen of onder nieuwe leden, zodat u zich geen vragen kunt stellen.

8° De beweging biedt op alles een antwoord: zij biedt DE ENIGE heilsweg. Zij geeft geijkte antwoorden, met eigen uitdrukkingen, onvolledige of vervormde informatie, citaten. U aanvaardt alles, u mag geen kritiek meer uiten, u heeft geen kritische zin meer.

9° De beweging heeft haar eigen taalgebruik en geeft vaak een andere, afwijkende mening aan bepaalde begrippen (energie, golven, geest, kwantumtheorie, trilling, enz.) waarbij nieuwe woorden worden uitgevonden of een intrigerend exotisch jargon wordt gebruikt.

4.4. Herkenbare stappen om iemand te helpen

Er kunnen soms zorgwekkende gedragsveranderingen worden opgemerkt:

- het hanteren van een eigen taalgebruik;
- de wijziging van eetgewoontes;
- de weigering van verzorging;
- de breuk met familie en/of sociaal milieu;
- een blindelinge volgzzaamheid en onvoorwaardelijke trouw t.o.v. de leiders; grenzeloze toewijding;
- het verlies aan kritische zin en een eenduidig antwoord op alle existentiële vragen;
- het afwijzen van de wetenschap of van bewezen voorstellen (tijdstip waarop de mens is ontstaan bijvoorbeeld)
- ...

Indien u vermoedt dat iemand in de greep is van een sektarische beweging, hierbij enkele tips die u kunnen helpen:

- win informatie in over de beweging bij onze diensten;
- doe in voorkomend geval een beroep op een hulp- of begeleidingsorganisatie (het IACSSO kan u adressen geven);
- behoud een band met de betrokkene door:
 - regelmatige en zo vriendschappelijk mogelijke contacten te houden;
 - de beweging niet als 'sekte' te behandelen;
 - niet te discussiëren over het geloof maar over de argumenten die ten grondslag eraan liggen en over het welzijn van de persoon;
 - geen schuldgevoelens bij de persoon te verwekken;
 - te wijzen op zijn/haar betekenis voor zijn/haar familiale of sociale omgeving;
 - positieve herinneringen met elkaar te delen;
 - hem/haar te laten vertellen wat hij/zij doet in de bewuste beweging: de rites, de filosofie, het taalgebruik... om hem/haar bewust te laten worden van de onwaarheden in de voorgestelde leerstellingen;
 - respect op te brengen voor de persoon en open te blijven voor dialoog;
- wees bereid om hem/haar op te vangen indien hij/zij beslist de beweging te verlaten.
- zoek in voorkomend geval psychologische hulp.

4.5. Een lid in mijn groep ?

Als u denkt of weet dat een lid van uw groep, klas lid is van een omstreden beweging of van een groep met sektarische ontsporingen, moeten eerst en vooral de persoon, zijn keuzes en zijn leefomstandigheden in acht worden genomen (hoewel de "keuze" door middel van manipulatie kan zijn geforceerd). De persoon mag nooit worden gestigmatiseerd.

Naast de in punt 4.3 vermelde elementen, kan het volgende worden toegevoegd:

- elke rechtstreekse confrontatie is steriel en zal zelfs de aansluiting bij de beweging versterken (aangezien ons verzet enigszins bewijst dat de wereld "slecht" is, de "waarheid" weigert, enz.);
- de in 4.2/2 gegeven raadgevingen blijven gelden: aan het sektarische thema moet worden gewerkt door middel van andere thema's (ideologieën, uitsluitingen, vrijheid van meningsuiting, kritische geest, enz.).

CF. ONZE FOLDER: IS DAT EEN GEVAARLIJKE SEKTE?

CF. ONZE FOLDER: SEKTARISCHE ONTSPORINGEN INZAKE GEZONDHEID

«IN VERBAND MET CREATIONISME»

In het geval van creationisme wordt een Bijbelverhaal, nl. de wijze waarop de wereld door God is geschapen, zoals dit beschreven wordt in het Boek Genesis, als wetenschap geponoerd.

Het "intelligent design" is er een variante van en meet zich moderne wetenschappelijke allures aan. Volgens deze theorie vormt de complexiteit van de wereld het bewijs van de tussenkomst van een superieure intelligentie waardoor de wereld niet anders kon zijn dan wat hij nu is en die de uiteindelijke toestand is, die voortaan onveranderlijk is.

Resolutie 1580³¹ herinnert eraan dat het negeren van de evolutieleer "gevaarlijke gevolgen kan hebben voor de ontwikkeling van onze maatschappij. Indien elke vorm van evolutie wordt ontkend, kan er niet langer vooruitgang worden geboekt in het medisch onderzoek om de verspreiding van infectieziekten als aids doeltreffend tegen te gaan. Indien men de mechanismen van de evolutieleer niet vat, kan men zich niet volledig bewust zijn van de risico's die de aanzienlijke vermindering van de biodiversiteit en de klimaatverandering met zich meebrengen" (eigen vertaling).³²»

Volgens deze resolutie stellen de creationisten het wetenschappelijke karakter van bepaalde vormen van kennis in vraag en beschouwen de evolutieleer slechts als één van de mogelijke interpretaties. Zij beschuldigen de wetenschappers ervan dat zij niet genoeg bewijzen leveren om het wetenschappelijke karakter van de evolutieleer te staven. A contrario verdedigen de creationisten de wetenschappelijkheid van hun beweringen. Dit alles kan een objectieve toetsing niet weerstaan" (eigen vertaling).³³»

Voor zijn aanhangers berust creationisme op wetenschappelijke nauwgezetheid. In feite zijn de door de creationisten gebruikte methoden van drieërlei aard: louter dogmatische beweringen, het vervormen van wetenschappelijke citaten (...) en het verwijzen naar de steun van min of meer bekende wetenschappers die meestal zelfs geen expertise hebben in deze materie (eigen vertaling).³⁴»

Een beweging die de verworven kennis van de wetenschap afwijst, sluit (minstens gedeeltelijk) haar leden af van de wetenschappelijke vooruitgang (en de weldaden die er uit voortvloeien)³⁵, aangezien ze de grondprincipes ervan niet kunnen vatten. Deze mensen zijn niet in staat een nuttige rol te vervullen in een vrije samenleving³⁶. De toegang tot wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden wordt voor hen belemmerd.³⁷»

³¹ Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, 2007 : « Les dangers du créationnisme dans l'éducation ».

³² Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, Résolution 1580 (2007), n° 11.

³³ *Idem*, n° 5.

³⁴ *Idem*, n° 10.

³⁵ Déclaration Universelle des Droits de l'Homme, art. 27.

³⁶ Pacte droits économiques, sociaux et culturels, New York, 19.12.1966, art. 13.1

³⁷ Convention internationale des droits de l'enfant, art. 28.5.

De Algemene Vergadering van de Raad van Europa heeft in haar resolutie erop gewezen hoe gevaarlijk het is het creationisme als *wetenschappelijk* vak in scholen voor te stellen. Zij vraagt de overheid de evolutieleer te verdedigen en de creationistische stellingen uit de Europese onderwijsprogramma's te weren.³⁸ De resolutie stelt ook vast dat de actie tegen de evolutieleer haar oorsprong vindt in verschillende vormen van religieus extremisme en een grote dreiging vormt voor de wetenschap en zelfs voor de rechten van de mens. Volgens de resolutie wensen de verdedigers van een strikt creationisme de democratie door de theocratie te vervangen.³⁹

De resolutie stelt verder het volgende vast: « We worden geconfronteerd met een forse toename van denkwijzen die de gevestigde kennis over de natuur, de evolutie, onze oorsprong en onze plaats in de wereld in vraag stellen.

Het risico is reëel dat in de geest van onze kinderen grote verwarring ontstaat tussen wat te maken heeft met overtuigingen, geloof en idealen van alle aard enerzijds, en wat deel uitmaakt van de wetenschap anderzijds. Een houding van 'alles moet kunnen' kan op het eerste gezicht misschien sympathiek en verdraagzaam lijken, maar is in feite gevaarlijk. (eigen vertaling).⁴⁰ »

«De creationisten van christelijke of islamitische afkomst richten zich tegenwoordig vooral op het onderwijs. Zij ijveren opdat hun stellingen zouden worden opgenomen in de wetenschappelijke onderwijsprogramma's. Creationisme kan echter niet als een exacte wetenschap worden voorgehouden. (eigen vertaling).⁴¹ »

In de memorie van toelichting van het verslag m.b.t. deze resolutie voorbereid door de Commissie voor de cultuur, de wetenschap en de opvoeding wordt ook gesteld: het onderwijs is het zichzelf eigenlijk verplicht een instrument te zijn om aan kinderen, opgroeiende tieners én volwassenen de mogelijkheid te bieden om verantwoordelijke burgers te worden die een wezenlijke rol kunnen spelen in het veranderingsproces van onze samenleving. Daarom betekent een negationistische houding ten aanzien van wetenschappelijk verantwoorde stellingen een rem op opvoeding en de intellectuele en persoonlijke ontwikkeling van duizenden kinderen. *De wetenschap is een onmisbare actor in het evolutie- en veranderingsproces van onze samenleving.* (eigen vertaling).⁴² »

³⁸ Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, Résolution 1580 (2007), n° 19.

³⁹ *Idem*, n° 13.

⁴⁰ *Idem*, n° 6 et 7.

⁴¹ *Idem*, n° 4.

⁴² Assemblée parlementaire du Conseil de l'Europe, Doc. n° 11375 du 17 septembre 2007: "Les dangers du créationnisme dans l'éducation" (Rapport de la Commission de la culture, de la science et de l'éducation, point 80 de l'exposé des motifs).

Het I.A.C.S.S.O en zijn werking :

Door de wet van 2 juni 1998, werd het Informatie- en Adviescentrum inzake Schadelijke Sektarische Organisaties (I..A.C.S.S.O.) opgericht.

Het Centrum geeft informatie over groeperingen met een levensbeschouwelijk of godsdienstig doel, en waarover het publiek vragen heeft.

Op vraag van de overheden of op eigen initiatief kan het Centrum adviezen formuleren of aanbevelingen doen over het verschijnsel van schadelijke sektarische organisaties. In een advies spreekt het Centrum zich uit over problematische handelingen, activiteiten of gedragsvoorschriften van groeperingen.

Ten behoeve van het publiek inventariseert, analyseert en synthetiseert het Centrum informatie rond religieuze groeperingen. Die informatie haalt het Centrum uit publicaties van en over de groeperingen in kwestie, uit boeken, tijdschriften, parlementaire rapporten, internetsites, de media. Het centrum verzamelt die informatie rond tien aspecten, waaronder:

geschiedenis van de groepering (ontstaan, ontwikkeling, situatie in België), doctrine, ideologie, opvattingen, specifieke morele standpunten (bijvoorbeeld ten aanzien van traditionele geneeskunde, nationalisme, gender, homoseksualiteit, ...), rituele praktijken, samenkomsten en cursussen, organisatorische en financiële structuur, voorgeschreven dagschema's, ledenprofilering, rekruteringsmethodes, relaties met de buitenwereld, problemen en twistpunten.

Het Centrum doet zelf niet aan hulpverlening, maar kan daartoe wel doorverwijzen. Het legt geen lijst aan van groeperingen die gevaarlijk zijn. De wet verbiedt dit.

Mensen die het Centrum de vraag stellen of een bepaalde religieuze groepering een (gevaarlijke) sekte is, krijgen een samenvatting van de beschikbare informatie, telkens met bronvermelding en een checklist die hen helpt om tot een kritisch oordeel te komen over de betreffende groepering.

De bedoeling is de vraagstellers een zo objectief mogelijke informatie te bieden en hen zo te ondersteunen in hun kritische houding ten aanzien van hen onbekende groeperingen.

Indien je vragen hebt, of je zorgen maakt omtrent een bepaalde groepering, dan kan je contact op nemen met het Centrum op volgend adres:

Het documentatiecentrum is open voor het publiek op afspraak.